

ráfiai megalapozás) és bemutatja az általa felvett pozsonyi délkörtől kiinduló földmérést. *Mikoviny* térképei közül bemutatták a Tata—Dunaalmás—Szöny körzetében levő mocsarakról, a kiszáritási tervet, a töltés- és zsiliptervek rajzát feltüntető, 1747 táján készített térképet, amelyen a római kori Castrum Brigenti is látható.

A török uralom alól felszabadult Magyarország első térképe — a kiállításon is bemutatott — *I. C. Müller* által 1769-ben készített térkép, amelyet *Lázár deák* után elsőként készített helyszíni felvételekre támaszkodva.

További földmérési művek ebből a korszakból a kiállításnak ezen a részén: Tokaj várának erdősítési terve és látképe, hadmérnök munkája 1664-ből; a Muraköz térképe Csáktornya képevel, *G. Spalla* rendkívül finom rajzú felvétele 1670-ből; a Duna folyása Ráckeve környékén, *E. F. Marsili* „Mappa Generalis...” 1726 című térképén; a Duna folyása Pozsony alatt (1760); fényképen Hegyalja térképe Abatúj-megye déli részével, *Fucher András* munkája 1749-ből; Máramaros megye, *Reviczky János* munkája 1725-ből; Késmárk és környéke, *Kray Jakab* térképe 1764-ből, amely szemben az előző térképekkel, amelyek a hegyeket egyforma halom formájában tüntetik fel, a hegyek valóságos formáját pillacsíkokkal adja meg.

E témával kapcsolatosan kiállított tárgyak: dioptrás szögmérő kvadráns nóniusszal (1680); dioptriás asztrolábium (1750); bányászati iránytű 1670 Körmöcbánya; *Regiomontanus* „Tabulae directionum” című művének 1559-i kiadása; dioptriás kitűzőműszer az 1700 körüli időkből. Technikai okokból e térség előtt helyezték el a *Püchler Kristóf* 1563-ban megjelent geometriájában leírt, földrajzi hosszúság különbségek mérésére használt „Gallus” elnevezésű műszer 1/3-ra kicsinyített, a Pécsi Geodéziai és Térképészeti Vállalat által készített rekonstrukcióját.

A következő térség a XVIII. század második felének munkáiból adott értékes izelítőt. A térképek közül megemlíthjük *Frits András* 1761-ben készített térképét a Rába Győr alatti szakaszáról, amely fordított tájolással készült.

Értékes térképsorozat következik *Balla Antal* műveiből: Nagykőrös és Törtel közötti vitás terület térképe, az egyes tanyák birtokosainak névjegyzékével,

készült 1776-ban; a Szegedhez tartozó Kistelek és Csengele puszták térképe a betelepítési tervvel, amely bemutatja a 100 telekhez három nyomásban tartozó szántóföldek és rétek nagyságát, és feltünteti a berajzolt szélrózsa a mágnesű deklinációját is, készült 1775-ben; a Tisza és Berettyó közti Gyolcs és Kara János nevű kiöntéses terület térképe 1777-ből; Pomáz és Szentendre közötti vitás terület térképe a határpontok leírásával, *Ruttkay Mihály* felvétele 1765-ből, másolta *Balla Antal* 1766-ban.

E témakörben a térképek között láthattuk a Sárköz lejtmeréssel készült térképét a vízvezetési és mocsárkiszáritási célokra, készítette *Böhm Ferenc* 1767-ben.

A kiállított tárgyak közül itt elsősorban az 1760-ban készített *Liesganig* rendszerű kvadráns említhetjük, mert e műszertípussal végezte *Liesganig József* csillagász az 1769. évi Kistelek—Csurog meridiánmérést. A mérés végrehajtásáról, annak módszeréről és az ezzel kapcsolatos munkálatokról beszámol az a könyv, amely szintén látható volt a kiállításon, és amelyet *Liesganig* írt „Dimensio graduum meridiani Viennensis” (Bécs, 1770) címmel.

Már említettük *Hevenes Gábor* atlaszát; az e témakörben kiállított tárgyak között szerepel Magyarország megyei atlasza című mű a XVIII. század elejéről, 70 térképpel a *Hevenes*-gyűjteményből.

Az e térségben kiállított műszerek közül megemlíthetjük a Vega rendszerű dioptriás szintezőt, amelyet *Voigtländer* készített Bécsben 1800 körül. Érdekessége, hogy az irányzó berendezése 70—80 cm hosszú, és valószínűleg az utolsó lehet az ilyen típusú műszerek között, hiszen mellette a vitrinben már szerepel távcsöves szintezőkészítők is az 1800-as évekből; ezt a műszert valószínűleg *Steinweg* pesti műszerész műhelyében készítették. E műszerek mellett láthattunk egy jelentős nagyságú közlekedő edényes szintezőt is, amelyet 1780-ban készítettek.

A következő térségben folytatták a XVIII. század második felében készített különféle térképek bemutatását. Ezek közül megemlíthetjük a Sió menti Tóti és Sári puszták térképét, amelyet *Rózsás Ferenc* készített 1770-ben, a Baradla barlang térképét, amely *Raisz Kristóf* felvétele alapján *Benedicti János* rézmetsző műhelyéből került ki 1802-ben, az eszedi láp és környékének térképét, készítette *Mezős Cirill* 1783-ban. További